

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. Quid Restitutio, Quam Necessaria, & ex Quo Capite?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

QUESTIO II.

Quid Restitutio, Quam Necessaria, Et ex Quo capite?

10. Quid restitutio.

RESTITUTIO sic dicta quasi rei in statu pristino statutio; est actus iustitiae, quo praestamus ut alter iterum habeat rem suam, quae penes nos est, vel cujus ablationis nos causa sumus; habeat, inquam, in se, quantum fieri potest, aut, si id fieri nequeat, in alio simili.

Spestat ad solam iustitiam commutativam.

Dicitur *actus iustitiae*, scilicet commutativae: haec enim jus suum cuique ad aequalitatem tribuit, ac per consequens caret ne aequalitas ista violetur, aut si violata fuerit, eam reparari curat; quod fit per restitutionem.

Quod si aliquando iustitia distributiva laesa debeat restitutione reparari, id est per accidens, quatenus nimirum contingit in actibus distributionis simul etiam laedi iustitiam commutativam. Minus oritur obligatio restitutionis ex charitate (idem est de ceteris virtutibus ad alterum) cuius officium negligens, non tenetur damnis secutis, v.g. ex morte, aut infirmitate proximi, cui in necessitate constituto succurrere neglexit.

Sufficit aliis hanc fore laedendam.

Non necessarium tamen praerequirat restitutio iustitiam commutativam actu fuisse laesam, sed satis est, quod saltem laedenda foret, nisi tempore & loco adhiberetur restitutio, quia videlicet versatur circa rem alterius, quae illi reddi debet: sic v.g. depositarius debet loco & tempore reddere depositum, ubi tamen non praecessit injuria seu beneficium.

11. In quo differat a satisfactioe.

Differt in primis restitutio a satisfactioe, quod haec proprie respiciat personam laesam, seu ejus voluntatem, dum quis praestat id, quod alteri satis est, etsi non sit aequalens debito. Restitutio autem respicit rem, dum exhibetur res ipsa ablata in se, aut quando id fieri nequit, in aequalens. Deinde satisfactio magis proprie respicit injurias illatas, abstrahendo a damnis realibus, si quae forte conjuncta sint: & inde dicimus Deo pro peccatis nostris satisfacere, non autem facere restitutionem. Satisfactio tamen completa & omnino propria includit restitutionem, quia non plene ex iustitia satisfacit, nisi qui voluntati personae laesae, & juri violato reddat aequalens.

12. In quo differat a solutione.

Secundo differt a solutione, quod restitutio proprie fit exhibitio rei, quae est alterius, sic ut inde nascatur obligatio dandi illud ipsum, quod restituitur, adeo ut si alia res similis aut aequalens substituatur, id fit per accidens, eo quod res in se, quae est, aut fuit domini, haberi nequeat. Res vero, per quam fit solutio, non potest esse, nec debet fuisse alterius, sed credi-

Herinc Sum. Theol. Pars III.

tor tantum habet actionem in personam debitoris, ut certam rem juxta debiti qualitatem ei praestet. Unde qui reddit depositum dicitur illud restituere, non solvere: & contra, tribuens pretium rei emptor, dicitur solvere, non ita proprie restituere. Frequenter tamen Theologi capiunt restitutionem tam generaliter, ut etiam comprehendat solutionem, sitque idem, quod actus quo alteri praestatur res, quae ei ex iustitia debetur.

Restitutio generatim etiam solutionem comprehendit.

Porro restitutio est ad salutem necessaria, necessitate nimirum praeccepti proprie loquendo, quando facultas suppetit: qui enim non restituit, dum potest, voluntarie nocet, & facit injuriam proximo, impediendo eum ab usu & possessione rei suae. Unde Augustinus Epist. 54. versus finem quae est ad Macedonium, ait: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, penitens non agitur, sed fingitur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Includitur hoc praecceptum restituendi in praeccepto negativo *non furtum facies*: ejuldem enim rationis est furari, & detinere alienum, dum potest reddere: adeoque dum praecipitur non furari, praecipitur quoque non detinere alienum, quod fit, dum illud restituitur. Proprie autem loquendo praecceptum restituendi est affirmativum, utpote quo praecipitur aliquid fieri, redditio nempe debiti ad aequalitatem. Ideoque non obligat pro semper, & ad semper: redditione enim completa, cessat obligatio seu praecceptum restituendi, manente tamen praeccepto negativo non detinendi alienum invito domino, quod ad semper, & pro semper obligat.

13. Est ad salutem necessariam ex praeccepto.

Contentio in hoc: Non furtum facies.

An praecceptum restituendi sit affirmativum.

Dixi, quando facultas suppetit: nemo enim obligatur ad impossibile. Unde quando deest facultas, requiritur & sufficit propositum restituendi, dum possibilitas aderit.

Impossibilitas quae excludit.

Obligatio restitutionis contrahitur ex duplici capite, videlicet re accepta, & injusta acceptione, juxta Doctores communiter. Ratione rei acceptae contrahit obligationem is, apud quem res aliena existit, etiam si eam non abstulerit, sed vel a domino ut depositam aut commodatam accepit, aut ab injusto possessore per emptionem aut donationem, sive bona sive mala fide, obtinuit: tamen enim sic lubinde nullam injuriam intulerit, habet tamen plus quam suum, & verus dominus habet tantumdem minus quam suum. Ratione injustae acceptionis tenetur restituere, qui per injuriam rem proximo abstulit, sive illam sibi servet, sive alteri tradat, sive auferendo destruat aut perdat, ut si quis res alterius furatur, domum incendit &c: per hujusmodi enim violatur aequalitas qua postulat iustitia commutativa, quae proinde per restitutionem debet reparari. Quod si res ablata extet apud injuste auferentem, tenebitur is utroque titulo, & ratione

14. Oritur ex re accepta.

Vel ex injusta acceptione.

Vel ex utroque.

injustæ acceptionis, & ratione rei acceptæ.

15.
Quid censendum de titulo contractus.

Petes, quo titulo teneatur emptor v. g. præstare pretium rei emptæ, mutuarius mutuum &c? Non enim ratione injustæ acceptionis, ut patet, non etiam ratione rei acceptæ: nam potest fieri, ut hæc non extet apud ipsam, ut si fortuito perierit. Resp. I. ex his contractibus non oriri proprie obligationem restituendi, sed solvendi aut satisfaciendi actioni, quam habet venditor v. g. aut mutuator in personam emptoris aut mutuatarii, non autem in ipsam rem, quam proinde jure repetere non potest, etiam si adhuc extaret, restitutio verò requirit reddi rem, quantum fieri potest, eandem. Resp. II. generalius accipiendo restitutionem, posse addi tertium titulum, unde contrahatur obligatio, scilicet contractum: per hunc enim acquiritur etiam jus ad rem, quæ proinde tribuenda est, ne justitia violetur: ideoque in exemplis propositis erit obligatio restituendi ex contractu.

QUESTIO III.

Ex Qua culpa oriatur Obligatio Restituendi Damnum?

16.
Damnum cuius oriatur an quis præstare debeat.

URISPERITI triplicem statuunt causam damni, dolum scilicet, culpam & casum. Et quidem damno, quod in re aliena erit, ex casu (fortuito nimirum, quia prævideri aut impediri non potuit, adeoque accidit nihil eorum omisso, quæ humanitas adhiberi, vel factu eorum, quæ omitti debuissent) certum est neminem per se loquendo obligari, sed rem ita pereuntem domino perire; quando nimirum is, apud quem perit, detinendo non est in culpa, aut mora culpabili, & præsertim quando non intercessit pactum, sive gratuitum, sive onerosum, de præstandis etiam casibus fortuitis.

17.
Dolus quid.

Dolus censetur committi, uti l. i. ff. De dolo malo explicatur, quando aliud agitur, aliud simulatur; vel quando adhibetur caliditas, fallacia, vel machinatio ad alterum decipiendum seu circumveniendum. Qui quidem est dolum occultus, & frequenter censetur etiam à Theologis nomine fraudis aut doli. Sed ad præsens propositum loquendo juxta styllum juris, committitur dolum etiam, ubi deceptio seu simulatio abest, minimeque tegitur consilium nocendi; veluti malo dolo dicitur facere qui metum infert, qui rapit, vel aperto Marte occidit L. 2. §. doli mali 8. ff. de vi bonor. raptor. L. 14. §. 13. ff. Quod metus causa. Ut proinde aptius dicatur generatim consistere in machinatione injuste dampnificandi factu vel omissione, consulto & scienter adhibita; ut tradit Gualterus in Syntagm. Reg. Juris

Est semper præstandus. c. 17. n. 2. & seqq. Estque dolum in omnibus

negotio præstandus damnum passio, juxta omnes.

Culpa juridica seu stylo juris interdum etiam dolum complectitur. Hic verò solet à Juristis contra dolum distingui, quòd careat consultà & intentà machinatione mali, sed potius consistat in quadam incircumspectione seu negligentia damnosa, quatenus vel sit aliquid quod debuisset omitti, vel omittitur quod fieri debuisset. Dividiturque in Latam, Levem, & Levissimam. Culpa lata contingit, quando fit vel omittitur, quod quilibet facillè advertit non fieri vel non omitti debuisset, ideoque non cadere solet in homines passim circa res proprias. Unde Lessius, Viggers & alii vocant omissionem diligentiam ab hominibus ejusdem fortis passim adhiberi solitam. Quare L. Lata 223. ff. de verb. signif. dicitur Lata culpa finis est, non intelligere id, quod omnes intelligunt. Quæ quidem non consistit in indivisibili, ut proinde una possit esse altera latior. Hæc tamen differentia non delerit præsentis proposito sed potissimum concernit judicem, quatenus juxta modum culpæ latæ poenam determinet. Et L. Magna 226. ff. eod. dicitur: Magna culpa, dolum est; quatenus nempe in jure dolo comparatur L. 1. ff. Si mensor &c.

Levis culpa stylo juris (ut videre est apud du Bois ad Reg. 23. juris civil. cap. 5.) est, quando diligentia, quæ adhibetur, non est exacta, quantum scilicet adhiberet rebus proprijs prudens & diligens paterfamilias; seu (ut Lessius, Viggers & alii loquuntur) quando omittitur diligentia, quam diligentiores in ista hominum sorte adhiberent. Levissima, quando prædicta quidem diligentia adhibetur, non tanta tamen quantum adhiberet diligentissimus. v. g. culpa lata est, si quis noctu domum relinquit apertam; Levis, si non clausit fenestras altiores, quam ut de plano per eas intrari possit: Levissima, si fenestras versus publicum remotioresque à locis, in quibus domestici dormiunt, non muniverit ferreis perticis, de his plura vide apud du Bois ad Reg. 23. cit.

Culpa juridica potest dari sine culpa formali, seu in conscientia; quæ Theologica dicitur, quatenus est offensa Dei; Philosophica quatenus est deliberata actio vel omisso contra dictamen rationis. Si enim omisso diligentiam debita fiat ex casuali oblivione vel inadvertentia, erit quidem culpa juridica, non tamen Theologica vel in conscientia. Estque nunc videndum, quomodo & ex qua culpa quis teneatur ad refarciendum damnum per illam illatum.

Et in primis quidem communiter ab omnibus admittitur, teneri hominem circa res alienas adhibere communem diligentiam, qualis solet adhiberi in proprijs; sic ut liberè & advertentè illam omittens teneatur